Advokatrådet

ADVOKAT SAMFUNDET

Justitsministeriet, Strafferetskontoret

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98
DATO: 21.09.2026
SAGSNR.: 2026-25-78

Høring over lovforslag om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Gennemførelse af dele af »Aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2026-2030«)

Ved e-mail af 19. august 2026 har Justitsministeriet anmodet om Advokatrådets bemærkninger til ovennævnte lovforslag.

Advokatrådet har bemærkninger til to af lovforslagets elementer:

1. Forslaget om forlængelse af tidsrummet for indgreb i meddelelseshemmeligheden og øvrige indgreb (lovforslagets almindelige bemærkninger, afsnit 2.4)
2. Forslaget om, at dømte i højere grad skal kompensere staten for omkostninger forbundet med at efterforske og behandle sager om særligt grov økonomisk kriminalitet (lovforslagets almindelige bemærkninger, afsnit 2.11)
3. Forslaget om øget brug af videodeltagelse ved retsmøder (lovforslagets almindelige bemærkninger afsnit 2.10)

1. Forslaget om forlængelse af tidsrummet for indgreb i meddelelseshemmeligheden og øvrige indgreb

Efter gældende ret fastsætter retten i en kendelse om indgreb i meddelelseshemmeligheden det tidsrum, inden for hvilket indgrebet kan foretages, jf. retsplejelovens § 783, stk. 1 og 3. Dette tidsrum skal være så kort som muligt og må efter gældende ret ikke overstige 4 uger, men kan forlænges ved ny kendelse, dog højst med 4 uger ad gangen. Baggrunden for denne begrænsning var, at Folketingets Retsudvalg under behandlingen af den oprindelige lov fandt, at der burde fastsættes regler for, hvor lang tid domstolene kan tillade sådanne indgreb. Den gældende 4-ugers-grænse gælder ikke kun telefonaflytning m.v. efter § 780, stk. 1, men er via henvisninger også gjort gældende for observation og teleobservation efter § 791 a, dataaflæsning efter § 791 b, hemmelig ransagning efter § 799 og hemmelig beslaglæggelse efter § 807 e.

Det foreslås at forhøje den maksimale periode fra 4 til 8 uger for samtlige af disse indgrebstyper, ligesom den periode, hvormed indgrebet kan forlænges ad gangen, forhøjes tilsvarende fra 4 til 8 uger. Begrundelsen er navnlig praktiske hensyn: kompleksiteten i efterforskningen af de mest alvorlige forbrydelser, herunder organiseret kriminalitet samt rocker- og bandekriminalitet, tidskrævende dekryptering og tekniske indhentningsskridt samt udfordringer i sager om international organiseret kriminalitet, hvor udenlandske myndigheder sjældent kan nå at behandle en dansk retsanmodning inden for 4 uger.

Advokatrådet anerkender, at der kan være praktiske hensyn, der taler for en vis fleksibilitet i sager af særlig kompleksitet, men finder grundlag for at rejse en række retssikkerhedsmæssige bekymringer ved den foreslåede ordning:

Indgrebets varighed

Indgreb i meddelelseshemmeligheden er et af de mest indgribende midler, som staten kan tage i brug over for den enkelte borger/virksomhed, og lovgiver har historisk fundet det nødvendigt at underlægge indgrebet en fast, kort tidsmæssig ramme netop for at begrænse indgrebets varighed og sikre løbende domstolskontrol, jf. baggrunden for indførelsen af den gældende 4-ugersgrænse. En fordobling af den periode, hvorunder et menneskes kommunikation kan aflyttes, observeres eller ransages hemmeligt uden fornyet, konkret prøvelse, er en væsentlig udvidelse af indgrebets tyngde, uanset at kendelsen fortsat formelt skal angive den kortest mulige periode.

Lovforslaget forudsætter, at anklagemyndigheden fortsat konkret skal begrunde indgrebsperiodens længde, og at retten fortsat er forpligtet til at fastsætte tidsrummet så kort som muligt. Denne garanti er imidlertid den samme garanti, der allerede gælder i dag inden for den kortere 4-ugersramme, og lovforslaget indeholder ikke i øvrigt skærpede proceduremæssige modvægte (f.eks. krav om en mere indgående begrundelse, en styrket forsvarerinddragelse eller en pligt til hyppigere indberetning til retten), der modsvarer den udvidede maksimale varighed.
Risikoen er, at en længere lovbestemt ramme i praksis bliver normen snarere end undtagelsen, særligt fordi hyppigheden af den retlige efterprøvelse (som i dag sker senest hver 4. uge) reelt halveres for indgreb, der varer ved.

Advokatbeskikkelse

Inden retten giver tilladelse til indgreb i meddelelseshemmeligheden, skal der efter gældende ret beskikkes en advokat for den, indgrebet vedrører, og denne advokat skal have lejlighed til at udtale sig.

Denne partsrepræsentation ved den indledende kendelse er et centralt

retssikkerhedselement, men lovforslaget forholder sig ikke til, om og hvordan den beskikkede advokats kontrolfunktion styrkes eller i øvrigt tilpasses, når den periode, advokaten skal forholde sig til uden fornyet indsigt i sagens udvikling, forlænges.

Da indgrebet pr. definition er hemmeligt for den overvågede selv, er den beskikkede advokats mulighed for løbende og reel kontrol et af de få værn, der reelt understøtter proportionalitetsvurderingen under sagens forløb, og dette værn bør efter Advokatrådets opfattelse ikke udhules som utilsigtet konsekvens af en længere indgrebsperiode.

Ensretning af frister for forskellige indgrebstyper

Justitsministeriet anfører selv, at fristerne for de øvrige indgreb (observation, teleobservation, dataaflæsning, hemmelig ransagning og hemmelig beslaglæggelse) foreslås udvidet parallelt, "af hensyn til, at de forskellige indgreb ikke behandles med forskellige frister", og at der "ikke er retssikkerhedsmæssige betænkeligheder" herved, fordi kravet om kortest mulig varighed fastholdes.

Efter Advokatrådets opfattelse er en ensartet fristbehandling på tværs af forskellige indgrebstyper ikke i sig selv en selvstændig retssikkerhedsmæssig begrundelse for at forlænge samtlige frister til det dobbelte.

Hvert enkelt indgrebs karakter og indgribende virkning bør efter Advokatrådets opfattelse fortsat vurderes selvstændigt, og en generel harmonisering til den længste nødvendige frist risikerer at brede den forlængede periode ud til situationer, hvor de praktiske hensyn, der begrunder forslaget (dekryptering, international retsanmodning m.v.), reelt ikke gør sig gældende.

Efterforskningsmæssigt behov?

Advokatrådet bemærker afslutningsvis, at der ikke i lovforslagets bemærkninger er redegjort nærmere for, i hvilket omfang den gældende 4-ugersgrænse i praksis rent faktisk har givet anledning til utilstrækkelig efterforskningstid i den brede minoritet af sager, der ikke angår den beskrevne komplekse, organiserede eller grænseoverskridende kriminalitet.

Advokatrådet finder, at en generel fordobling af fristen for samtlige indgrebstyper og samtlige sagstyper er et særdeles indgribende tiltag ud fra et retssikkerhedsmæssigt perspektiv, og at det ikke står i rimeligt forhold til det beskrevne behov.

Efter Advokatrådets opfattelse bør det nøje overvejes, om en mere målrettet ordning – f.eks. en længere frist forbeholdt en afgrænset kategori af særligt komplekse sager – i højere grad ville afspejle proportionalitetshensynet.

Såfremt den foreslåede ordning fastholdes i det endelige lovforslag, finder Advokatrådet, at Justitsministeriet bør redegøre for nødvendigheden af lovændringen, og hvorfor mindre indgribende tiltag ikke er tilstrækkelige.

2. Forslaget om, at dømte i højere grad skal kompensere staten for omkostninger forbundet med at efterforske og behandle sager om særligt grov økonomisk kriminalitet

Efter gældende ret kan bøde efter straffelovens § 50, stk. 2, idømmes som tillægsstraf til anden strafart, når tiltalte ved lovovertrædelsen har opnået eller har tilsigtet at opnå økonomisk vinding for sig selv eller andre. I dag er det fast praksis at idømme tillægsbøder efter denne bestemmelse i sager om overtrædelse af skatte-, told-, afgifts- og tilskudslovgivningen (straffelovens § 289), men samme praksis gælder ikke andre former for grov økonomisk kriminalitet.

Det foreslås at indsætte et nyt § 50, stk. 3, i straffeloven, hvorefter der som det altovervejende udgangspunkt skal idømmes en tillægsbøde ved dom for særligt grove overtrædelser af bl.a. afpresning og åger (§§ 281-282, jf. § 286, stk. 1), øvrige særligt grove formueforbrydelser (§ 286, stk. 2), berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler (§ 289, jf. § 289 a, stk. 4), hvidvask af særlig grov beskaffenhed (§ 290 a, stk. 2) og visse særligt grove forbrydelser begået i selskabsforhold (§ 296, stk. 2).

Bøden fastsættes ikke ud fra den dømtes betalingsevne, opnåede fortjeneste eller de faktiske efterforskningsomkostninger, men til et beløb svarende til det beløb, som lovovertrædelsen "angår eller er tilsigtet at angå" (sagsgenstanden), dog maksimalt 10.000.000 kr.

Bøden idømmes uden hensyn til den idømte frihedsstraf, uanset om straffen gøres betinget eller ubetinget, og uafhængigt af den dømtes betalingsdygtighed, ligesom konfiskation af udbytte ikke påvirker tillægsbødens størrelse. I sager med flere dømte, der findes skyldige i samme forhold, idømmes hver enkelt dømt en tillægsbøde svarende til den fulde sagsgenstand, uden fordeling mellem de dømte.

Advokatrådet finder grundlag for at rejse følgende retssikkerhedsmæssige bekymringer ved den foreslåede ordning:

Yderligere straf snarere end omkostningsgodtgørelse

Justitsministeriet angiver selv, at formålet med bestemmelsen er at kompensere staten for de omkostninger, myndighederne har haft med at efterforske og retsforfølge sagen.

Ikke desto mindre er bødens størrelse efter det foreslåede ikke knyttet til det

faktiske eller skønnede ressourceforbrug i den konkrete sag, men alene til sagsgenstanden, dvs. det beløb, som den strafbare handling angår.

Justitsministeriet begrunder denne kobling med, at der "i almindelighed må formodes at være en sammenhæng" mellem sagsgenstanden og sagens kompleksitet og ressourceforbrug. Denne formodning er efter Advokatrådets opfattelse ikke nødvendigvis rigtig i det enkelte tilfælde: en sag om et stort, men bevismæssigt ukompliceret forhold (f.eks. en enkeltstående overførsel) kan indebære et beskedent ressourceforbrug, mens en sag om et mindre, men bevismæssigt kompliceret forhold kan kræve et betydeligt efterforskningsarbejde.

Når bødens formål angiveligt er kompensation for konkrete sagsomkostninger, men beregningsgrundlaget er løsrevet fra den faktiske efterforsknings- og retsforfølgningsindsats, opstår der efter Advokatrådets vurdering en indre uoverensstemmelse mellem den anførte begrundelse og den valgte model. Det rejser spørgsmålet om, hvorvidt sanktionen reelt er en (yderligere) straf snarere end en omkostningsgodtgørelse – med de retssikkerhedsmæssige konsekvenser, som dette kan have for proportionalitetsvurderingen af den samlede sanktion. Det er efter Advokatrådets opfattelse, at den valgte model som beskrevet og begrundet i forslaget reelt er en yderligere straf. Det er retssikkerhedsmæssigt bekymrende.

Ingen vurdering af betalingsevnen

Da bøden efter det foreslåede skal idømmes "uden hensyntagen til, hvilken straf som i øvrigt idømmes" og "uafhængigt af den idømtes betalingsdygtighed", vil ordningen kunne ramme dømte med begrænset betalingsevne betydeligt hårdere, relativt set, end dømte med større formue, uanset at begge i øvrigt findes skyldige i samme forhold og idømmes samme frihedsstraf. Advokatrådet bemærker, at fraværet af en betalingsevnevurdering står i kontrast til det almindelige udgangspunkt for bødeudmåling efter straffelovens § 51, stk. 3, hvorefter der ved fastsættelsen af andre bøder skal tages "særligt hensyn til den skyldiges betalingsevne".

Betænkeligheder ved beregning af bøden

Efter det foreslåede idømmes hver af flere dømte, der er fundet skyldige i samme forhold, en tillægsbøde svarende til den fulde sagsgenstand – ikke en forholdsmæssig andel heraf. Dette indebærer, at den samlede tillægsbøde i en sag med flere dømte kan udgøre et multiplum af det beløb, som forbrydelsen faktisk angik. Det er Advokatrådets opfattelse vanskeligt at forene med, at bødens angivelige formål er at kompensere staten for de – nødvendigvis fælles og ikke multiplicerede – omkostninger ved efterforskningen af sagen. Det er desværre endnu et eksempel på, at den foreslåede ordning ikke hænger sammen med den anførte begrundelse.

Loftet på 10.000.000 kr. er efter bemærkningerne begrundet i, at bøden "ikke [skal] blive for høj og [skal] stå i åbenbart misforhold til det reelle ressourceforbrug forbundet med sagen". Denne begrundelse forudsætter en sammenhæng mellem bødestørrelse og ressourceforbrug, der – som nævnt ovenfor – ikke er en del af beregningsmetoden i øvrigt. Loftet retter sig alene mod de allerstørste sagsgenstande og løser efter Advokatrådets opfattelse ikke den grundlæggende uoverensstemmelse mellem formål og beregningsmodel i de sager, der ligger under loftet.

Det forudsættes, at der som det "altovervejende udgangspunkt" skal idømmes fuld tillægsbøde, og at nedsættelse eller bortfald alene kan ske i "helt særlige tilfælde", f.eks. ved oplysningsbidrag, meget begrænset økonomisk fordel for en medvirkende, eller hvor den dømte har fungeret som stråmand på grund af en socialt udsat situation.

Denne indsnævrede adgang til individuel formildelse betyder, at domstolenes almindelige adgang til en konkret helhedsvurdering – som ellers kendetegner straffastsættelse efter straffelovens kapitel 10 – i praksis bliver begrænset for denne sanktionstype, hvilket efter Advokatrådets opfattelse yderligere svækker sammenhængen mellem den enkelte sags konkrete omstændigheder og den idømte tillægsbødes størrelse.

3. Forslaget om øget brug af videodeltagelse ved retsmøder

Lovforslaget lægger op til en øget deltagelse ved anvendelse af videoforbindelse for sigtede/tiltalte, anklagere og politividner, således at dette bliver udgangspunktet i en nærmere afgrænset type af retsmøder medmindre retten beslutter, at dette skal fraviges i den konkrete situation.

Advokatrådet finder det retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at udgangspunktet om fysisk tilstedeværelse vendes om, således at fysisk tilstedeværelse i retten bliver undtagelsen for de anførte retsmøder.

Vurdering af troværdighed

Vurdering af troværdighed for tiltalte/sigtede og politividner sker bedst i retten ved fysisk fremmøde.

Politividner er vidner på lige fod med andre vidner i retssager, og det er vigtigt, at disse kan afhøres direkte i retten både af anklager og forsvarer, da det giver retten de bedste forudsætninger, for at retten kan vurdere vidnets troværdighed.
På samme måde skal også tiltaltes troværdighed vurderes i tilståelsessager. Retten vil ikke i samme omfang få et indtryk af sigtedes person og bevæggrunde under et videomøde, hvilket er af betydning for udmåling af straffen.

Praktiske forhold

Lovforslaget tager ikke højde for den praktiske gennemførelse af retsmødet via video - forudsat at der er tilstrækkeligt og fungerende udstyr hertil i de enkelte retssale. Hvorledes foretages f.eks. forehold af tegninger, rids eller afspilning af lyd og/eller video over videoforbindelse? Og hvorledes sikres den direkte og fortrolige kommunikation imellem den sigtede/tiltalte og vedkommendes forsvarsadvokat, hvis forsvarsadvokaten møder i retten? Hvis forsvarsadvokaten møder med den tiltalte, vil det også være en forringelse for retssikkerheden, at forsvarsadvokaten skal afhøre medtiltalte, vidner og procedere via videoforbindelse, og at tiltalte skal afgive sine afsluttende bemærkninger på samme måde.

4. Sammenfatning

Advokatrådet skal på grundlag af bemærkningerne ovenfor opfordre Justitsministeriet til at overveje, om de to nævnte ordninger i højere grad kan indrettes, så den udvidede indgrebsperiode og den nye tillægsbødeordning i praksis modsvares af en proportional og individuel vurdering af henholdsvis det konkrete indgrebs nødvendighed og den konkrete sags omstændigheder, herunder betalingsevne og faktisk ressourceforbrug, frem for de foreslåede generelle og standardiserede løsninger, der kan svække de eksisterende retssikkerhedsmæssige garantier på områderne.

Med venlig hilsen

Andrew Hjuler Crichton
Generalsekretær